
СЕКЦІЯ 4. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ельвіра ЛУЗІК
д. пед. н., професор,
зав. кафедри педагогіки та психології професійної освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ

ОСВІТА УКРАЇНИ В 21 СТОЛІТТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Світова тенденція розвитку і особливо вищої професійної освіти наразі поставила людство перед фактом невідповідності між навчанням у школах, закладах вищої освіти (ЗВО) та успішністю особистості в професійній діяльності, що зумовлює необхідність суттєвих змін у існуючій системі освіти, яка ставить під загрозу не лише життєві перспективи окремої людини, а й увесь суспільний устрій.

Метою наукового дослідження є аналіз та узагальнення наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених щодо сучасного стану і останніх стратегій розвитку освіти України в ХХІ столітті. У дослідженні наголошено на тому, що основним призначенням освіти в ХХІ столітті економічних інновацій стає не те, що Ви знаєте, а те, як Ви можете використати свої знання - нинішній світ вимагає творчих і креативних. Набагато важливішим стають вміння: ставити правильні питання: чому?; для чого?; критично оцінювати інформацію; формувати власну думку незалежно від інших; співпрацювати й ефективно спілкуватися.

Результати. У процесі проведеного дослідження доведено, що головною рушійною силою економік світового суспільства ХХІ століття стають інновації: ефективна комунікація; системно-критичне мислення; командна робота як взірць для інших; креативність, що є основою формування особистісного стилю діяльності за допомогою розвинутих життєво-важливих навичок і мотивації до нового.

Вступ. Процес модернізації системи освіти України, соціально-психологічні трансформації, що відбуваються в сучасному суспільстві, зумовлюють необхідність змін у різних сферах життєдіяльності людини. Розвиток суспільства стає все більше залежним від професіоналів, які володіють нестандартним критичним мисленням; здатні до ефективної комунікації в командній співпраці та креативні в професійній діяльності; спроможні брати відповідальність за своєчасне та творче вирішення соціально-економічних проблем.

В ХХІ столітті проблеми як в бізнесі, так і в інших напрямках діяльності людини включають забагато мінливого і невідомого, щоб ми

мали впоратися з ними, використовуючи лише ті знання, якими ми на цей час володіємо. Саме креативність дозволяє нам відкривати нові знання та свіжі ідеї; формувати професіоналів, що володіють критичним мисленням і здатністю бути ефективними в командній співпраці; саме ідеї – це те, що допоможе нам рухатися вперед.

Отже завданням освіти України в XXI столітті стає підготовка фахівців нового покоління, інкорпорованих у світовий науковий простір, які здатні професійно комунікувати з представниками інших народів та культур, ефективно формувати команду і бути взірцем для інших.

Метою дослідження є теоретичний аналіз та узагальнення наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених щодо сучасного стану та основних стратегій розвитку освіти України в XXI столітті.

Об'єктом дослідження є освітній простір закладів вищої освіти (ЗВО) України XXI століття.

Предметом дослідження є формування творчої та успішної особистості, здатної до новаторства у вирішенні проблем.

В якості теоретичної **гіпотези дослідження** розглядається ідея формування основних навичок, які складають ДНК освіти XXI століття, а саме: ефективна комунікація; критичне мислення; сформована команда та креативність, що дозволить вирішити основні парадигмальні протиріччя в підготовці творчої та успішної особистості.

Результати. У звіті «Майбутні професії», що був опублікований у 2016 році, Всесвітній економічний форум визначив критичне мислення, креативність, комплексне вирішення проблем з ефективною комунікацією в командній роботі, як чотири головні навички, що необхідні для процвітання в XXI столітті [1].

Підтвердженням цієї тези можуть слугувати результати опитування, яке провела фірма Adobe серед 1000 штатних спеціалістів із вищою освітою щодо того, чи є творчість та креативність невід'ємними частинами сучасної праці. Понад 85% співробітників погодились із тим, що креативність має вирішальне значення для подолання проблем в їх професійній діяльності; 9 із 10 учасників погоджувались з тим, що креативність є необхідною для економічного «професійного» зростання, а 96% вважали її цінною для суспільства [2].

Згідно ряду досліджень [3] відомим є факт, що у дитинстві ми всі були більш творчими та креативними ніж є зараз - за ці роки дана теза була багато разів перевірена та підтверджена. Так, у 1969 році 1600 дітям п'ятирічного віку запропонували на виявлення креативності тест, створений NASA для відбору інженерів і вчених, які спроможні впроваджувати інновації. В результаті проведеного дослідження 98% дітей отримали високу оцінку креативності. П'ять років потому ті ж самі

діти пройшли той самий тест, але лише 30% з них все ще можна було назвати «високо креативними». Ще п'ять років, дітям вже було по 15 років, і лише 12% з них змогли потрапити в категорію креативних. Ще більш показовим був приклад, коли серед 250 000 людей у віці від 25 років до 50-ти, що проходили тест NASA, лише 2% з них досягли високого рівня креативності. Що доводять ці дослідження?

Освітня система ХХ і початку ХХІ століття була і є спрямованою лише на розвиток навичок зі зберігання й аналізу інформації замість того, щоб розвивати здатність генерувати нові ідеї та втілювати їх у реальному житті. Нас вчили запам'ятовувати правильні відповіді та давали знання, строк запам'ятовування яких відповідав від 3,5 до 6 років. Водночас, нас не навчали знаходити власні відповіді, рішення та самостійно здобувати знання. Саме тому, на той час, коли ми приступаємо до професійної діяльності, ми вже так звикли обмежувати власне мислення, що воно дуже швидко стає упорядкованим та залежним від організаційних форм, тобто інституціоналізованим [4].

Таким чином до загальних проблем освіти ХХІ століття ми можемо віднести невідповідність між:

- навчанням у школах, коледжах, ЗВО і реальністю, яка полягає в тому, що виробництву, підприємствам, компаніям потрібні творчі люди, здатні креативно та інноваційно вирішувати сучасні проблеми з багатьма елементами невизначеності, роблячи сміливі стрибки на невизначену ще територію;
- необхідністю формування основних навичок, а саме: ефективна комунікація, критичне мислення, командна робота, креативність, що потрібні молоді в ХХІ столітті та небажанням викладачів шкіл, а потім і ЗВО їх конструювати;
- нереальністю та неефективністю як державних так і приватних ініціатив, що лише поглиблюють розчарування викладачів та учнів.

Як показує практика, бути блискучим студентом – фізиком, психологом і бути креативним спеціалістом – фізиком, інноваційним практичним психологом – це зовсім різні речі, тому що упродовж останнього – ХХ століття основною справою школи, а потім і ЗВО, були лише слухання і занатовування в зошити лекційного матеріалу, пригадування його на тестах та отримування за це оцінок.

В той же час відомо, що саме досвід, який учні, студенти отримують при використанні знань в нових ситуаціях, досліджуючи важливі й цікаві для них теми та створюючи проекти, а не короткострокове запам'ятовування, допомагає їм розвинути життєво важливі навички й мотивує їх до творчої роботи, формуючи, при цьому, свій особистий стиль діяльності за допомогою мотивації до нового.

Саме тому в якості теоретичної гіпотези нашого дослідження розглядається ідея, що формування основних навичок, які складають ДНК освіти XXI століття (ефективна комунікація; критичне мислення; сформована команда як взірць для інших та креативність), дозволить вирішити основні парадигмальні протиріччя у вітчизняній психолого-педагогічній теорії: між ціннісними установками вищої професійної освіти ЗВО, з одного боку, і цілями та її засобами реалізації.

Крім того, відомо, що при тестуванні, яке є передумовою для отримання дипломів та сертифікатів, покладаючись на яке, як на мірило успішності, викладачі не помічають, суттєвих хиб такого способу оцінювання. Практика ж показує, що ми оцінюємо студентів за критеріями, які мало стосуються навичок, потрібних їм у дорослому житті. Тобто, попри гігантські інвестиції в освіту, більшості студентів бракує навичок, необхідних для того, щоб знайти перспективну роботу з достойною заробітною платою; бути свідомим громадянином та щасливою людиною [5].

У зв'язку з цим виникають наступні питання:

1. Чому ж наше суспільство так переоцінює академічні відзнаки: тести, оцінки; контрольні завдання, що відображають в своїх завданнях лише задачі, а не проблеми?

2. Чому ці академічні відзнаки асоціюються із «цінністю» людини, а не просто з прослуханими курсами?

Виходячи з того, що в сучасній економіці США, Азії та ряду європейських країн головною рушійною силою визначають інновації, «робітники Знання» відходять у минуле, надаючи дорогу творчим, незалежним та креативним фахівцям.

Аналіз дослідження, проведений консалтинговою фірмою A.T. Kearney, підтвердив, тезу: щорічне тестування як технологія оцінювання знань невідворотно скочується до простих запитань на вибір правильної відповіді, розширюючи, тим самим, прірву між тим, що «легко оцінюється і що варто оцінювати», тобто оцінюється результат вирішення задачі з однією правильною відповіддю, а не проблеми, що є основою нашого дослідження, з якими зустрінуться випускники в професійній діяльності.

Нижче наведено сім основних навичок виживання (за Тоні Вагнером) [6], здатних, на наш погляд, сформуванню творчу та успішну особистість з новими базовими навичками, а саме, здатність до:

- критичного мислення й розв'язання проблем;
- ефективної роботи в команді й умінь бути взірцем для інших;
- гнучкості, ініціативності і здатності адаптуватися та підприємницької жилки;
- ефективного усного, письмового й мультимедійного спілкування;

-
- пошуку та аналізу інформації; навички цікавості і уваги, та нові базові навички;
 - здатність творчо розв'язувати проблеми, співпрацювати, висловлюватися, співчувати;
 - технологічної і медійної грамотності; візуальної комунікації та вмінь будь-що презентувати.

В чому ж криються причини, що, на погляд ряду науковців-педагогів та дослідників, гальмують прогрес переходу освіти України на нові стандарти:

- інертність, властива великим державним і приватним бюрократичним структурам;
- гострий брак науковців та фахівців, які б адекватно керували цим процесом;
- гранти Міністерства освіти України на інновації, які використовуються на те, щоб якомога безпечніше «підтримувати» наявну модель освіти;
- орієнтування лише на результат стандартизованих тестів (як в Китаї та Південній Кореї);
- процес, який має на меті підготувати молодь до дорослого життя, саботується різного роду перевірками.

Таким чином до основних напрямів реформування освіти XXI століття в Україні віднесено, перш за все, приведення її сутності і змісту у відповідність до сучасних світових тенденцій її розвитку, зумовлених цивілізаційно – інноваційними змінами і викликами, а також набуття нею спроможності давати на них адекватні відповіді.

Висновки.

1. Стратегія розвитку освіти в XXI столітті є одним із найактуальніших напрямків дослідження у контексті професійного становлення особистості. Незважаючи на значний доробок наукової спільноти щодо опрацювання даної проблеми, в Україні відсутнє однозначне розуміння сутності та функцій феномена ДНК освіти в XXI столітті.

2. Результатом проведеного дослідження доведено, що «робітники Знання» відходять у минуле, а головною рушійною силою економік світового суспільства XXI століття стають інновації: ефективна комунікація; системно-критичне мислення; командна робота як взірць для інших; креативність, що є основою формування особистісного стилю діяльності за допомогою розвинутих життєво-важливих навичок і мотивації до нового.

3. Узагальнення наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених щодо стратегії розвитку вищої освіти України XXI столітті – столітті економічних інновацій виступає фундаментом спроможності майбутніх

здобувачів вищої освіти адаптуватися до постійних змін у суспільстві, які супроводжуються стресами і конфліктами; здатністю вирішувати соціально-економічні суперечності у відкритому динамічно-синергетичному інформаційному просторі.

4. Стійка кризова ситуація, яка склалася в сучасній практиці закладів вищої освіти України, характеризується тим, що під час навчання в ЗВО у більшості студентів знижується навчально-професійна мотивація і професійна спрямованість, що виявляє пріоритетні цінності формальних документів для студентів всупереч цінностям професійних і науково-дослідних знань, умінь і навичок.

5. Світ, у якому будь-хто з тих, кого оцінюють, має швидкий доступ до Інтернету, не визнає стандартизованих тестів, які оцінюють лише здатність студентів швидко та ефективно шукати інформацію в мережі. В той же час тестування за умови вільного доступу до всіх онлайн джерел набуває зовсім інших форм: стає глибшим і практичним, відображаючи справжні знання та вміння їх використовувати за нових, часто неоднозначних ситуацій.

6. Виступаючи за розвиток таких нових моделей освіти, які, на наш погляд, принесуть інновації у вищу школу: масові онлайн курси; поєднання практичного і теоретичного навчання; стажування; спеціалізовані програми (програма Р-TECH «Вища технологічна освіта у старшій школі», розробки IBM); програми прискореного навчання (програми ALP (General Assembly; Dev Bootcamp; Flatiron)); власний шлях; отримання справжньої роботи; практичні «поглиблені курси».

7. Таким чином, основне завдання Освіти в XXI столітті полягає в озброєнні сформованості у студентів здатності навчатися все життя, щоб реалізувати свій потенціал і прожити життя, маючи мету, тому що ніщо так не піднімає самооцінку людини, як власне досягнення.

Список літератури

Zhao, Yong, Who's Afraid of the Big Bad Dragon: Why China Has the Best (and Worst) Education Systemsn the World (San Francisco: Jossey-Bass, 2014), 9.

Wagner, Tony. Greating Innovators. (New York: Seribner, 2012), 238.

G.E. "Evaluating Shanghai's high test scores". The Ekonomist, 22 січня 2014 р. [16].

Кріс Гріффітс, Меліна Кості // пер.з0 англ. У. Курганової.-Харків, 2020. -288с.

Meier, Deborah. The Power of Their ideas: Lessons for America from a Small Schooll in Harlem (Boston: Beacon Press, 2002). [70].

Вагнер Тоні, Дінтерсміт Тед. Мистецтво навчати. Як підготувати дитину до реального життя. –К.: Наш формат, 2017. - 312 с.

Олег МІТЯГІН,
к.і.н., НУОУ, м. Київ
Володимир ОЛІФЕРУК,
к.т.н. НУОУ, м. Київ
Анна НОВІЦЬКА,
НУОУ, м. Київ

ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ГРОМАДЯН НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Наразі в Україні йде активна робота щодо удосконалення нормативно-правових актів, які стосуються проведення заходів мобілізації, оптимізації військового обліку призовників, військовозобов'язаних, та резервистів. Зміни передбачають покращення якості відбору особового складу під час доукомплектування бойових підрозділів та включають загальні елементи підготовки громадян до військової служби за досвідом зарубіжних країн.

Відповідно до Закону України “Про основи національного спротиву”, основою підготовки громадян України до національного спротиву визначається їх загальновійськова підготовка, яка організовується за територіально-зональним принципом, ґрунтується на засадах високої мотиваційної привабливості та узгоджується з процесом трансформації системи комплектування.

З метою застосування закордонного досвіду щодо військової підготовки громадян України, було проведено аналіз 39 країн, серед яких частина входить до блоку НАТО, частина – позаблокові держави. Результати аналізу зарубіжного досвіду висвітлюють різні підходи до комплектування збройних сил, зокрема:

- підхід за принципом комплектування збройних сил: загальна військова повинність та служба у військовому резерві (Греція, Данія, Естонія, Ізраїль, Ірландія, Кіпр, Латвія, Литва, Норвегія, Південна Корея, Фінляндія, Хорватія, Туреччина, Швеція);

- підхід за принципом комплектування збройних сил: служба за контрактом (професійна армія) та служба у військовому резерві\запасі (Австралія, Бельгія, Болгарія, Велика Британія, Франція, Чехія, Іспанія, Італія, Канада, Німеччина, Польща, Нідерланди, Португалія, Румунія, Словаччина, США);